

„Feljegyzések a holtak házából”

A patológus is a betegekért van

Kulka Janina

Február elején a TV2 képernyőjén elrettentő képek jelentek meg egy budapesti kórház patológiai osztályáról. A televízió meglehetősen vitatható műsora után a napilapok is visszatértek a témára, a cikkekben prospektúráként említve a patológiai osztályokat. A prospektúra, vagyis a kórbonctan elnevezést nem véletlenül váltotta fel a *patológia* kifejezés: az utóbbi ugyanis sokkal inkább kifejezi azt a sokrétű, szerteágazó tevékenységet, ami manapság e szakma művelőire hárul.

A patológia, a patológusok helyzete, szerepük a gyógyításban, megbecsülésük mértéke időnként felmerülő viták vagy elemzések tárgyai, többnyire szűk szakmai körökben, nagyon ritkán laikus fórumokon. A patológus tevékenységében, mindennapi elfoglaltságában az utóbbi egy-két évtizedben óriási változás következett be, és a hangsúlyok is megváltoztak, áttevődtek. Joggal állíthatjuk, hogy a patológus ma sokkal inkább gyógyító orvos és nem az a különcnek hitt, postmortalis vizsgálatokat végző – és ezért sokak által idegennek érzett – figura, aki a boncteremben vagy a mikroszkópja mögül kinyilatkoztatja a végső igazságot. Ma a patológus a beteget gyógyító multidiszciplináris csapat egyenértékű tagja; diagnózisa, véleménye, esetleg terápiás javaslatát alapvetően meghatározhatja a beteg sorsát.

A megváltozott szerep legfőképpen azzal függ össze, hogy nagyon sokat és gyorsan fejlődött a gyógyítás eszköztára, jóval nagyobbak a gyógyítás lehetőségei, mint akár csak egy évtizeddel korábban. A számos betegség esetében lehetővé váló oki kezelés, bizonyos betegségek esetében az egyénre szabott terápia szükségessége, az újabb ismeretek nyomán születő új osztályozások elengedhetlenné teszik a patológusok szoros együttműködését a klinikus kollégákkal, a patológusok bevonását a beteg kezelő orvosok csapatába.

Bizonyára sokan tisztában vannak azzal, hogy Magyarországon kevés, alig háromszáz patológus dolgozik, hogy a nyugdíjasok aránya az aktívan, teljes munkaidőben dolgozó patológusok között huszonöt-harminc százalék, hogy 2002-ben az egész országban egyetlen frissen végzett orvos jelentkezett patológusnak. Az sem meglepő, hogy közülünk sokan, megelégedve a meglehe-

tősen kilátástalannak látszó helyzetet (az anyagi és szakmai megbecsülés hiányát), külföldön próbálnak szerencsét. Jobb körülmények között, megfelelő fizetésért dolgoznak Európa-szerte. Azok közül a patológusok közül, akik korábban hagyták el az országot, sokan Európa és az Amerikai Egyesült Államok nagy intézeteiben tettek szert hírnévre és töltenek be vezető szerepet.

Azt gondolom, hogy olyan kórházakban, ahol nem fordítanak figyelmet a patológiai osztály fejlesztésére, ahol nem ismerik fel, hogy a patológus is a gyógyító team egyenrangú tagja, ott a betegek kezelése elmarad a ma elvárható színvonaltól. Ugyanakkor van a szakmának nap-sütötte oldala is: ebben az országban világszínvonalon felszerelt patológiai intézetek is működnek, ahol a patológia teljes eszköztára rendelkezésre áll, ahol természetes a minden íróasztalról elérhető világháló, ahol a kollégák folyamatos önképzése szinte automatikus, ahol hetente valamilyen szervezett továbbképzés is folyik...

A patológusok zöme igényes és kicsit hiú is, talán ezért van, hogy a Magyarországon dolgozó patológusok képzése és továbbképzése évtizedek óta nagyon jól szervezett formában működik. Az évente háromszor megrendezett Országos Metszetkonzultáció, a speciális témákról rendszeresen zajló megbeszélések, a kis csoportokban tartott mikroszkóp melletti továbbképzések, az évente a Magyar Patológus Társaság által rendezett kongresszus, a rezidensek, illetve szakorvosjelöltek számára tartott tematikus kurzusok csak kiragadott példák a fenti állítás alátámasztására. Talán az sem véletlen, hogy a patológusszakma az elsők között ismerte fel a külső minőség-ellenőrzés fontosságát: a QualiCont Kht. egyik alapító tagja a Magyar Patológus Társaság. A patológiai osztályok rendszeresen, évente több alkalommal részt vesznek a külső minőség-ellenőrzési programban, eredményeikről pontos visszajelzést, esetleges hibáik kiküszöböléséhez javaslatokat, tanácsot kapnak.

A patológustársadalom összetartó és szolidáris: a jobb helyzetben lévők igyekeznek úgy segíteni a nehezebb körülmények között dolgozó kollégákat, hogy szakmai fejlődésükhöz hathatós támogatást nyújtanak. Erre jó példa az International Academy of Pathology Magyar Divíziójának évek óta rendszeresen meghirde-

tett könyvpályázata vagy a néhány éve számos kolléga számára lehetővé váló intenzív, speciális területeket érintő, többhetes továbbképzés a Tempus-projekt keretein belül.

Eredményességüket megjelent cikkeik számával, azok impaktfaktor értékével, citációs indexükkel mérik, szakmai előmenetelük ezektől függ, az elméleti tudományágak művelőivel szemben támasztott követelményrendszer szerint.

Az országban néhány éve kiépült egy körülbelül tíz patológiai osztályt magában foglaló telepatológiai hálózat is, amely az esetmegbeszélés vagy konzílium szinte legkorszerűbb módozatára kínál lehetőséget. Itt azonban meg kell jegyezni, hogy a hálózat működtetéséhez szükség lett volna az „anyakórház” támogatására is, amely több esetben késett vagy nem az eredeti elképzelés szerint öltött formát, így ez a rendszer a vártnál kisebb sikerrel működött-működik.

A Magyarországon dolgozó alig 300 patológus, munkakörülményeit tekintve, nagyon széles skálán helyezkedik el; a körülmények alapvetően meghatározzák a patológiai diagnosztikára épülő klinikai szakterületeken folyó gyógyítás minőségét is.

Az utóbbi években, évtizedben a citológia szinte önálló szakmává nőtte ki magát, nem véletlenül: óriási jelentősége van a különböző szűrővizsgálatokban,

a preoperatív vagy sokszor az intraoperatív diagnosztikában. A fiatal patológusnemzedék számára rendkívül vonzó terület, mert a legtöbb helyen a patológus maga vesz mintát – többnyire külön aspirációs citológiai rendeléseket szerveznek meg –, így lehetőség adódik a betegekkel való közvetlen találkozásra, a „gyógyító orvos vagyok” élményének mindennapi átélésére.

Az intraoperatív fagyasztásos vizsgálatoknál a patológus felkészültségén, bölcsességén, véleményén, diagnózisán múlhat a beteg sorsa. Ez talán az egyik legnehezebb része a mindennapi munkának, amikor nincs idő kiegészítő vizsgálatokat végezni, hanem azonnal dönteni kell: rossz- vagy jóindulatú-e az adott elváltozás, kell-e tovább operálni vagy sem.

A napi rutintevékenység legnagyobb részét a szövettani diagnosztika, a manuális vagy endoszkópos szakmát művelő kollégák által küldött biopsziás vagy műtéti preparátumok leletezése alkotja. Ezeket az anyagokat jobb híján ki-ki lehetőségeihez mérten dolgozza fel – bár a Patológus Szakmai Kollégium által kiadott módszertani levelek közközen forognak, nem vagyok biztos abban, hogy az ezekben megfogalmazott elvi és gyakorlati útmutatást mindig, mindenütt be lehet tartani. És ez nem a patológusokon múlik... Ez a mindennapos szövettani diagnosztika számos kiegészítő vizsgálómódszert is magában foglal, első helyen az immunhisztokémiai vizsgálatokat. Ezek ma nélkülözhetetlen kiegészítői a patológia eszköztárának: differenciáldiagnosztikai kérdések eldöntését, lymphomák tipizálását, kórokozók kimutatását, tumorok prognosztizálását, a minél inkább testre szabható kezelések tervezését stb. teszik lehetővé. A postmortalis patológiai vizsgálatok, a boncolások száma az utóbbi években drámai módon csökkent, ez részben a patológusok túl-

terheltsége, részben a tevékenységre vonatkozó szabályozás változásai miatt következett be. A boncolások egy része mellőzhető, ha a klinikus és a patológus együtt dönt arról, hogy a postmortalis vizsgálatról nem várható új, lényeges megállapítás. A boncolások elvégzésének viszont csak akkor van igazán értelme, ha a klinikus kollégák ezt konzíliumnak tekintik, ha a kórbonctani lelet összefoglalásakor személyes megbeszélés folyik a klinikus és a patológus között.

Az orvostudomány egészéhez hasonlóan a patológia is specializálódik: bizonyos szakterületeket hagyományosan, hosszú évtizedek óta speciálisan képzett patológusok művelnek, ilyen a neuropatológia vagy a bőrpatólógia. Az utóbbi évtizedben lezajlott és ma is zajló viharos fejlődés, a molekuláris genetikai módszerek és a rájuk épülő alap kutatás eredményeinek gyakorlatra fordítása azonban szükségessé teszi, hogy az úgynevezett általános patológián belül is egyes területeken speciálisan képzett szakemberek végezzék a diagnosztikus munkát. Mindenképpen ide tartozik a hematopatológia, a lágyrész-daganatok patológiája (de nem túlzás ma már az onkopatológiát egészében is külön szakterületnek tekinteni), a vesebetegségek patológiai diagnosztikája, bizonyos értelemben az emlőpatológia is.

A patológiát – sokan, akik valójában nem tudják pontosan, hogy mennyire szorosan kötődik a klinikai orvosláshoz – az elméleti orvostudományok közé sorolják, meggyőződésem, hogy tévedésből vagy félreértésből. Ezt sokan, akik a mindennapjainkban, a diagnosztikus munkánk során, a bőrünkön tapasztaljuk a gyógyítással való, szerénytelenség nélkül mondhatom, sokszor meghatározóan szoros viszonyt, elég különösnek találjuk, és értetlenül állunk a legyőzhetetlennek látszó érvek előtt.

Különösen a nagy intézetek, egyetemek patológusai szembesülnek még egy elvárással: tevékenységüket, eredményességüket megjelent cikkeik számával, azok impaktfaktor értékével, citációs indexükkel mérik, szakmai előmenetelük ezektől függ, az elméleti tudományágak művelőivel szemben támasztott követelményrendszer szerint. Viszonylag sok patológus dolgozik olyan körülmények között, ahol lehetősége nyílik tudományos munkát is végezni és eredményeit közlemények formájában publikálni. Tudni kell azonban, hogy nincs magyar nyelvű patológiai szaklap, így a közlemények eleve vagy az itthon angol nyelven megjelenő POR-ban, vagy külföldi folyóiratban jelenhetnek meg. A klinikopatológiai tárgyú cikkek persze elhelyezhetők egyéb profilú magyar lapokban is.

Az egészségügy finanszírozása felől nézve a patológiát mint önálló szakmát, szakterületet, elmondhatjuk, hogy a sok évig tartó küzdelem elég jelentős pozitív változást eredményezett. Minthogy azonban az egészségügy egésze köztudottan alulfinanszírozott, a patológia helyzetének némi javulása egyes intézményekben a velünk mindennapi kapcsolatban álló klinikai, kórházi osztályok anyagi helyzetének rosszabbodásához vezetett. Ebből a helyzetből irracionális konfliktusok, félreértések, ellenségeskedés támadhatnak, és ez nem tesz jót annak a szükségszerű mindennapi munkakapcsolatnak, amely a betegek érdekében a klinikusok és a patológusok között fennáll. Ez az alapvető probléma sürgős megoldásra vár.